

Въ 1840. год. се появиха интереснитѣ „Записки о Чувашахъ“ на г-жа А. А. Фуксъ, които изказва мнѣние, че чувашитѣ сѣ потомци на древнитѣ *хазари*.

II. *С. Савельевъ*, ползувайки се отъ съобщенията на г-жа Фуксъ, съглежда въ чувашитѣ потомци на старитѣ българи. Г-жа Фуксъ, като описва единъ чувашки панаиръ, забѣлзва че той билъ на 10 версти отъ селото, и че чувашитѣ въобще „не любять прилива постороннихъ жителей въ ихъ селенія“. Савельевъ съглежда въ това българска черта, сѣщо и руситѣ не били допущани въ врѣме на пазаръ въ Булгаръ, а били принуждавани да се спиратъ на брѣга на Волга.¹⁾ Още по-страненъ е вториятъ Савельевъ доказъ (Мухам. Нум. р. 100). Чувашитѣ сѣ потомци на старитѣ българи, а онии споредъ Сенковский сѣ смѣсь отъ фини, турци и *славяни*; тъй като е, то думата *семикъ*, която срѣщаме у тѣхъ, трѣбва да е славянска = малъкъ сеймъ (сеймикъ).²⁾ Сбоевъ доказа, че това смѣло сближение се дължи просто на една печатна грѣшка въ книгата на г-жа Фуксъ. Не далечъ отъ Чебоксаръ има чувашко тържище Семикъ-базаръ, наречено по името на единъ кръчмаръ Семикъ. Печатната грѣшка състои въ туй, че Семикъ се явява съ малка буква, намѣсто съ голѣма, оттамъ и фалшивото тълкувание на Савельева.

Най-подробното описание на чувашитѣ, тѣхния произходъ, езикъ, обреди, повѣрїя, прѣдания и пр. се дължи и до днесъ на В. Сбоева, който нѣколко години наредъ се занимавалъ съ етнографията на казанския край и ималъ намѣрение да обнародва своитѣ изслѣдванїя подъ общото заглавие „Изслѣдванїя объ инородцахъ Казанской Губернїи“. Своитѣ бѣлжки върху чувашитѣ той напечаталъ най-напрѣдъ въ „Казанскитѣ Губернски Вѣдомости“ въ видъ на писма къмъ редактора (всичко XIV). Тукъ Сбоевъ се труди да докаже, че чувашитѣ не сѣ отъ финско потекло, а отъ турско (писмо II). Въ XIII писмо той разисква въпроса за чувашкия езикъ, който отъ повечето филолози се смѣта неправилно за финско нарѣчие, когато то е *чисто-турско*, съ смѣсь отъ арабски, персийски и руски думи и почти безъ смѣсь отъ фински. (Слѣдватъ подробни доказателства, стр. 170—177, и указани на разликитѣ между татарското нарѣчие и чувашкото а—р; џ (џ, џа, џу) — с, к—х и пр.) Последното писмо (XIV) се занимава подробно съ въпроса за произхода на чувашитѣ. Слѣдъ като разглежда всички поставени до него хипотези, и отгърля всички (особенно той остро напада привърженицитѣ на теорията, че чувашитѣ сѣ потомци на древнитѣ българи),³⁾ Сбоевъ изказва мнѣние, че чувашитѣ сѣ остатъкъ отъ *буртаситѣ*, които живѣли по брѣговетѣ на Волга и се поменуватъ тъй често у арабскитѣ географии и пжтешественици.

¹⁾ Сбоеву не бѣ трудно, да докаже, че чувашкитѣ панаири ставатъ вѣнъ отъ селата не по подражане на древнитѣ българи „а въ слѣдствїи распорїженїя вѣннѣго откупа“.

²⁾ Въ своя трудъ „О битѣ крестїанъ въ Казанской Губернїи“, Казань 1856, 86 стр. Сбоевъ изказва слѣдното мнѣние за волжскитѣ българи: „Волг. государство состояло изъ смѣси племенъ тюркскихъ и славянскихъ, и царь ихъ титуловался *владетелемъ славянъ*. Этого то образовавшїи съ изъ смѣси славянъ и тюрковъ народъ мы теперь называемъ *татарами*, но самъ и посегъ величаетъ себя *бугарыкомъ*, *бугарствомъ*. И такъ настоящее назв. ихъ должно быть *Бугари*, и въ нихъ и въ Дунайскихъ ихъ соименникахъ, течеть кровь славянска“. (р. 14).